

של מי הדירה הזאת?

פתחתם בהליכי גירושים? לא תמיד כל הנכסים והנכסים שלכם יתחלקו ביניכם באופן שווה • למי שייך הבית, ומתי תצטרכו לשתף את בן הזוג בפנסיה שלכם? מדריך "ממון"

מאת ליטל דוברוביצקי

בשנים האחרונות יש עלייה מתמדת במספר המתגרשים בישראל. נהוג לחשוב כי במקרה של גירושים הכסף, הנכסים והרכוש המשותף מתחלקים באופן שווה בין בני הזוג. אולם, יש רכוש וזכויות שאינם בגדר רכוש משותף, ואי אפשר לחלקם בגירושים.

חוק יחסי ממון קובע כי לגבי זוגות שנישאו מ־1974 תיערך חלוקה שווה של כלל נכסיהם. עו"ד מתת פלסנר, מגשרת ומתמחה בדיני משפחה, מסבירה כי החוק קובע גם חריגים לכלל. כך למשל, נכסים שהיו לאחר הצדדים ערב הנישואים, או שהתקבלו במתנה או בירושה במהלך הנישואים, אינם עומדים לחלוקה בגירושים. גם גימלה המשולמת לאחר הצדדים על ידי המוסד לביטוח לאומי, או פיצוי המגיע לאחר הצדדים בגלל נזק גוף או מקרה מוות, לא נלקחים בחשבון בחלוקת הנכסים. בנוסף, נכסים שבני הזוג הסכימו בכתב שהשווי שלהם לא יחולק ביניהם, יישארו מחוץ לכלל.

עו"ד רות דיין וולפנר, בעלת משרד המתמחה בדיני משפחה, מסבירה כי ההיגיון מאחורי החקיקה הוא שאין מדובר בנכסים שנצברו במאמץ משותף. עם זאת, לדבריה, "המציאות בבתי המשפט מראה שלעיתים מה שנראה לאחר הצדדים כרוכש משותף, אינו כזה, ומה שנראה כרוכש נפרד הופך לחלק מהרכוש המשותף. כל מקרה נבחן לגופו".

החוק כאמור מוציא מהשיתוף נכסים שהיו לצדדים טרם הנישואים וכן מתנות וירושות, אך כשמדובר בדיני משפחה הפסיקה שונה. עו"ד אביבית מוסקוביץ',

בעלת משרד המתמחה בדיני משפחה, מסבירה כי "הפסיקה העניקה זכויות בנכסים גם למי שלא היו לו זכויות באותו נכס טרם הנישואים, בעיקר כאשר מדובר בדירת המגורים".

מוסקוביץ' מספרת על בני זוג שהיו נשואים 22 שנים וגירלו בדירה את שני ילדיהם. השניים התגרשו, ובית המשפט התרשם כי בדירה נערכו שיפוצים והושקעו כספים רבים במהלך השנים. נקבע כי גם האישה תרמה לפרנסת המשפחה, ולכן נקבע כי לצדדים הייתה כוונת שיתוף באותה הדירה, והאישה קיבלה מחצית ממנה. זאת למרות שהדירה נרכשה על ידי הבעל לפני הנישואים ונרשמה על שמו. "מניסיוני", אומרת עו"ד מוסקוביץ', לצורך יצירת הפרדה רכושית יש לערוך הסכם ממון ולאשרו בבית משפט. היעדר הסכם יכול להביא לכך שצד שאינו מעוניין בשיתוף יאלץ לחלוק בנכסיו".

גימלה, פנסיה ופיצויים

לדברי עו"ד מוסקוביץ', "כשמדובר בגימלה או בפיצוי בגלל נזקי גוף, חוק יחסי ממון קובע כי מדובר בנכס שאינו משותף לבני זוג. אולם לגבי כספי פנסיה, בהיעדר הסכם ממון הקובע אחרת מדובר בנכסים שיחולקו בין הצדדים עם פקיעת הנישואים. למשל: אישה ובעל מתגרשים, האישה עובדת במשרה חלקית, הבעל עובד במשרה מלאה ועתיד לפרוש בעוד כעשר שנים. כאשר הבעל יפרוש, הוא יצטרך לחלוק את הפנסיה שלו עם גרושתו, ביחס לשנים שהיו נשואים – ולא ביחס לשנות עבודתו. גם האישה תצטרך

לחלוק את הפנסיה שלה עם הבעל. מדובר בחישוב מתמטי שנעשה לרוב על ידי אקטואר".

עו"ד דיין וולפנר: "כספי פנסיה הם חלק בלתי נפרד מהרכוש המשותף, אולם קיימים מקרים בהם בית המשפט קבע כי הפנסיה אינה כזאת. כך היה במקרה של בני זוג שהתגרשו אחרי 35 שנה והיו להם ארבעה ילדים משותפים. האישה יצאה לפנסיה 10 שנים לפני הבעל, וחלוקת הפנסיה הייתה מותירה אותה עם הכנסה חודשית של 3,000 שקל, בעוד שהבעל

**עו"ד מתת פלסנר:
"אם זוג התגרש
ב־2010 ושחרור
הפנסיה של הבעל
הוא ב־2020, כל
רכושם יחולק, וחלק
האישה בכספי
הפנסיה שלו יועבר
אליה רק ב־2020"**

היה נותר עם משכורת של 13 אלף שקל, ועוד 3,000 שקל מתוך הפנסיה של האישה. בית המשפט המחוזי בחיפה קבע כי חלוקה שוויונית תביא לתוצאה בלתי הגיונית ובלתי שוויונית, וקבע שהפנסיה אינה חלק מהרכוש המשותף".

עו"ד (ר"ר) אמנון בן־דרור, המתמחה בדיני משפחה, מוסיף: "החוק והפסיקה בישראל הכירו בזכויות הפנסיה שצבר אחד מבני הזוג במהלך החיים המשותפים כנכס משותף שלהם. למרות זאת, לבן הזוג שאינו עמית בקרן הפנסיה קשה לממש את זכותו, שכן לקרנות הפנסיה יש תקנונים שונים שעל פיהם נקבעת חלוקת הפנסיה לבני זוג שנפרדים או מתגרשים. רוב קרנות הפנסיה משלמות את הפנסיה לעמית, ומסרבות לחשב ולהעביר חלק לבן הזוג שבפירודו, גם במקרים בהם נקבע בהסכם בין בני הזוג כי הפנסיה תתחלק ביניהם. כדי למצוא פתרון משפטי מונתה ועדה לחלוקת החיסכון הפנסיוני בין בני זוג שנפרדו, בראשות השופט המחוזי שאול שוחט. הוועדה הגישה לאחרונה את המלצותיה לוועדת חוקה חוק ומשפט

ומועד שחרור כספי הפנסיה של הבעל חל רק ב־2020, הרי שכל רכושם יחרי לך במועד הגירושים וחלקה של האישה בכספי הפנסיה של הבעל יועבר אליה רק ב־2020. אם מדובר בתשלום שישולם מדי חודש, האישה תקבל את חלקה היחסי בכספי הפנסיה של הבעל מדי חודש. אם יתקבל סכום חד־פעמי, האישה תקבל את חלקה בפעם אחת במועד שחרור הכספים."

מניות ונכסים עסקיים

לדברי עו"ד רייז וולפנר, "חברות, מניות ונכסים עסקיים הם חלק מהרכוש המשותף העומד לחלוקה בגירושים, אם נצברו במהלך הנישואים. לעתים מתנהגים לים קרובות גירושים על שיתוף בחברות שהוקמו בטרם הנישואים, בשל השבחתן, תוך רישת מחצית משווי ההשקעה בערך החברה ממועד הנישואים ועד לגירושים, גם אם מדובר בחברה שעיברה בירושה או הועברה במתנה לאחר הצדדים.

"כאשר מדובר בחברות, מוגשות לע"תים קרובות בקשות לצרף את החברה עצמה כצד לתביעה. במקרה שהתנהל בית המשפט לענייני משפחה ביקשה אישה לצרף את החברה השייכת לבעלה כצד לתביעה הרכושית. בית המשפט רצה את טענתה גם על סמך טענת הבעל כי מדובר בחברה שמניותיה הועברו לו על ידי הוריו."

דירה למגורים והשקעה

עו"ד מוסקוביץ' מציינת כי כשמ"דובר בדירת המגורים, הפסיקה העניקה זכויות גם לצד שלא היו לו זכויות בדירה, ללא קשר לתביעה. במקרה שהתנהל "כאשר מדובר בדירת מגורים ישנה, הפסיקה מתייחסת לכוננת שיתוף ספי ציפית וקביעת זכויות גם לצד שהדירה אינה בבעלותו. הרישום במקרים אלה - במיוחד כאשר בני הזוג נשואים זמן רב, יש להם ילדים, הדירה שופצה וכו' - אינו ראייה לעניין הבעלות, אלא נתפס כרישום פורמלי בלבד.

"כאשר לא מדובר בדירת המגורים, אלא בדירה אחרת (למשל להשקעה), יהיה קשה יותר לצד שאין לו זכויות בדירה לזכות בחלקים בה, אלא אם הייתה כוונה מיוחדת להעניק לו זכויות בה, ואז יידרש הצד הטוען לזכויות בדירה להוכיח שהדירה ניתנה לו למשל במתנה. כאשר איש עסקים מצליח רושם את הבעלות בדירת המגורים על שם אשתו, למרות שהדירה נרכשה על ידו לפני הנישואים או מכספים שהיו לו לפני הנישואים, או כאשר קיבל אותה במתנה, ייתכן שבית המשפט יקבע כי לאישה יש זכויות בדי"רה", אומרת מוסקוביץ'.

בן הזוג, ולאזן בין הצדדים. "אנשים בעלי מקצועות חופשיים כמו עורכי דין ורואי חשבון יצטרכו בגירוי שים לשלם כספים לאור העובדה שהתקדמו והתפתחו במהלך חיי הנישואים לעומת בן הזוג האחר. אין מדובר בנכסים מוחשיים כגון כספים או מקרקעין, אלא בשוויו של האדם כבעל מקצוע ובכוח ההשתכרות הצפוי והעתידי שלו. כדי לקבוע שווי מוניטין מתייחסים לשם הטוב של העסק, הקשר ללקוחות, מקום הימצאו של העסק וכו'.

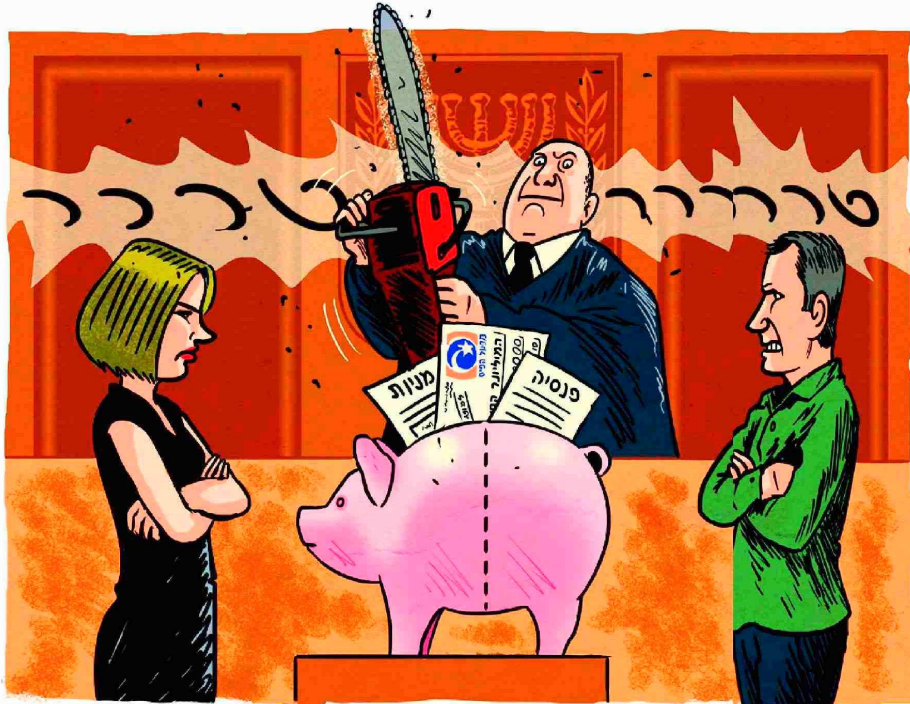
עו"ד רייז וולפנר מציינת שהמחויב בירושים קבע כי "מוניטין אישי הוא מכלול תכונות ומאפיינים המשקפים את אישיותו של האדם, את השכל, תו, כישורונתיו, השם שיצא לו ברבים ויכולת ההשתכרות שלו. כל אלה אינם בגדר נכס שהוא נושא לזכויות ולחובות או נושא לעסקאות. גם בעל המוניטין עצמו אינו בעליו של נכס זה, שכן אין אדם יכול להיות בעל זכות כלפי עצמו. ברך כלל שווי המוניטין נכלל בשווי העסק, ואינו זוכה להערכה נפרדת. עו"ד פלסטר מוסיפה כי "מוניטין עסקי הוכר בפסיקה כנכס בריחוקה. עם זאת, היו מקרים בהם נקבע כי יש להכיר במוניטין כ'נכס' רק כאשר נוצר חוסר שוויון מהותי בין הצדדים - כאשר צד אחד רכש את המוניטין, בעוד הצד האחר תמך בו כלכלית, גידל את הילדים, דאג לניהול הבית ובאותה עת לא רכש כל מקצוע. במקרה של פרידה, הוכר המוניטין שנצבר על ידי אחד הצדדים כנכס בריאיון."

זכויות סוציאליות

עו"ד מתת פלסטר מבהירה כי זכותו של כל אחד מבני הזוג למחצית מהזכויות שנצברו על ידי בן הזוג מיום הנישואים ועד למועד הקובע, ובכלל זה זכותו למחצית הזכויות הסוציאליות ממקום העבודה, מושרשות ברין, אולם, הזכות ניתנת למימוש רק בעת הבשלתה.

לדבריה, "המשמעות היא שכל אחד מבני הזוג זכאי למחצית מכלל הזכויות שצברו הצדדים, יחד ובנפרד, במשך כל חיי הנישואים שלהם, ואף למחצית מהזכויות הסוציאליות אשר נצברות על שם כל אחד מהם בנפרד. זכויות סוציאליות הן כספים בקרנות השתימות, קופות גמל, קרן פנסיה, ביטוחי מנהלים וכו'. הזכות ניתנת למימוש ותחולק בין הצדדים כשיגיע מועד שחרור הכספים.

"כספי פנסיה משוחררים רק בגיל פרישה, ומכאן שהכספים יחולקו בין הצדדים רק עם מועד שחרורם. כספי קרן השתלמות משוחררים כל כמה שנים, ורק עם פתיחת הקרן ושחרור הכספים הם יחולקו. כך למשל, אם זוג התגרש ב־2010

איור: גיא מורד

עו"ד אביבית מוסקוביץ': "החוק קובע שגימלה או פיצוי על נזקי גוף אינם נכס משותף. כספי פנסיה, אם אין הסכם ממון הקובע אחרת, יחולקו עם פגיעת הנישואים"

זכה הבעל בלוטו. הבעל טען כי יש לראות את מועד הגשת תביעת הגירושים על ידי האישה, שנתיים לפני מועד הזכייה, כמור עד הפסקת השיתוף בין בני הזוג. האישה טענה כי הצדדים שבו לחיות יחדיו, ויש לראות את מועד הגשת התביעות על ידי הבעל, שנה לאחר הזכייה, כמועד הפסקת השיתוף בנכסים. השופט קבע כי לא מועד הגשת תביעת הגירושים הוא הקובע, אלא העובדה שהצדדים המשיכו לנהל חיי משפחה בפועל, ולכן כספי הזכייה הם חלק מהרכוש המשותף, והאישה זכאית להציון."

מוניטין

עו"ד מוסקוביץ' מציינת כי "מוניטין הוא נכס בריחוקה, אך גם כאן הפסיקה בודקת כל מקרה לגופו. כל נכס עסקי מוכר לצורך חלוקת רכוש בין בני זוג בגירושים, והמגמה היא לא רק לחלק את הנכסים המוחשיים או הפיננסיים, אלא גם להעריך מה ההכנסות העתידיות של בעל מקצוע מול ההכנסות העתידיות של

בכנסת, אשר צפויה להגיש בתוך כחודש שיים הצעת חוק כרוח המלצות. אחת ההמלצות היא לחייב את קרנות הפנסיה להעביר את חלקן של בני הזוג ישירות לילדיהם, בכפוף לעמלה של כ־10%."

כספי זכייה בלוטו

עו"ד רייז וולפנר מציינת מקרה בו "שופט בית המשפט לענייני משפחה קבע כי כספי זכייה בלוטו לא יחושבו כחלק מהרכוש המשותף, שכן הבעל זכה בהם בתקופה בה חי בנפרד מאשתו, ולאחר שנחתם הסכם גירושים. למרות שלאחר הזכייה חזרו הצדדים לחיות ביחד ולא התגרשו בפועל, ולמרות שהבעל סילק בכספי הזכייה את המשכנתא, שיפץ את ביתה של האישה ואף רכש עבורה יחידת גופש, לא ראה בית המשפט בכל אלו כוונה לשתף את האישה בכספי הלוטו, וקבע כי כספי הזכייה אינם חלק מהרכוש המשותף.

"לעומת זאת, היה מקרה בו התנהל ירוכח בין בני זוג על כ־4 מיליון שקל בהם